

Alle kunsten ineen

Heiner Goebbels over 'Eraritjaritjaka'

De Duitse componist en regisseur Heiner Goebbels brengt in Den Haag de voorstelling *Eraritjaritjaka*. „Mensen zeggen dat ik een Gesamtkünstler ben, maar dat is niet waar.”

Door KESTER FRERIKS

AMSTERDAM, 23 NOV. „Ik wil wondermooie, esthetische en harmonieuze voorstellingen brengen waarin muziek, theater, spel en tekst een prachtig geheel vormen zonder hiërarchie”, laat de Duitse componist en regisseur Heiner Goebbels (1952) vanuit zijn huis in Frankfurt am Main weten. Hij is net terug uit Italië en staat op het punt te vertrekken naar Den Haag. De Koninklijke Schouwburg laat er de productie *Eraritjaritjaka* zien, begeleid door het Mondriaan Kwartet. De première vond plaats in Lausanne, en het stuk werd op het Internationale Theaterfestival van Edinburgh onderscheiden.

Goebbels is onophoudelijk onderweg en hij stelt voor per telefoon en e-mail te praten over *Eraritjaritjaka*. De ondertitel van deze Franse voorstelling luidt *musée des phrases*, waarmee Goebbels al aan toont dat hij een eclectisch beoefenaar van verschillende kunstdisciplines is. Goebbels: „Veel mensen schrijven dat ik een schepper van het *Gesamtkunstwerk* ben, in de Wagneriaanse traditie van groots en overweldigend, maar dat is niet zo. Mijn leermeesters zijn twee kunstenaars met een compact, krachtig oeuvre: de Amerikaanse schrijfster Gertrude Stein en de Duitse regisseur en toneelschrijver Heiner Müller. Zij hebben me vooral geleerd wat ik niet wilde, namelijk het traditionele, ingeleefde theater. Daar overheerst al-

Heiner Goebbels (Foto Johannes van Assem)

tijd de hiërarchie: de muziek is vaak bijzaak, de hoofdrolspeler vormt het middelpunt, enzovoort. Van mijn voorstellingen verwacht ik dat ze het publiek betoveren. Ik wil geen hoogtepunt waarin alles samenkomt, ik stuur aan op een lineair verteld verhaal waarin associaties je telkens in een andere, verrassende wereld brengen. Maar het mag nooit sentimenteel worden.”

Het woord *Eraritjaritjaka* vond Goebbels bij schrijver Elias Canetti. Goebbels: „Canetti ontleent het woord aan een Australische volkstam en het betekent: de desperate zoektocht naar dat wat verloren is. Maar dat heeft in onze westerse cultuur een overgevoelige bijklank, en dat past niet in mijn visie op theater. Van Canetti citeer ik ook uit zijn meesterwerk *Massa en macht* (1960) en daarmee geef ik aan waar het mij om te doen is: Canetti onderzoekt de structuur van de samenleving, niet puur hiërarchisch

maar als een fenomeen waar alles naast elkaar bestaat. Zo bouw ik mijn voorstellingen op.”

In het Holland Festival van 2003 was Goebbels' *Landschaft mit entfernten Verwandten* te zien, naar tekstfragmenten van Heiner Müller. Net als in *Eraritjaritjaka* citeerde Goebbels tal van componisten, en putte hij uit kunsten en wetenschappen. Goebbels: „De nieuwe voorstelling ziet er overal anders uit, want het spel vindt zowel binnen als buiten de schouwburg plaats. Acteur André Wilms verlaat de bühne en wordt door een camera gevolgd op zijn tocht door de stad, waar hij een nieuw huis zoekt. Ook op het toneel zien we tal van huisjes waarin de speler zich wil verschuilen. De muziek is van twintigste-eeuwse componisten als Sjostakovitsj en Mossolov. De voorstelling eindigt met *Die Kunst der Fuge* van Bach.”

Op mijn vraag hoe *Eraritjaritjaka* eruit gaat zien, verwijst Goebbels naar zijn website (www.heinergoebbels.com). De afbeeldingen zijn puntgaaf. De leden van het Mondriaan Kwartet spelen toneelrollen, net zoals in *Landschaft*. Acteur Wilms lijkt levensgroot in zijn veel te kleine huisje. Goebbels: „Als ik in Den Haag aankom, ga ik rondkijken naar een geschikt huis voor André Wilms. Dat huis moet symbool staan voor alles wat hij is kwijtgeraakt – overvol met boeken, geschilderde landschappen en schrijfpapier. Misschien is hij wel Canetti. Maar u moet het niet te letterlijk nemen allemaal: de kracht van mijn theatervorm is de associatie, de vloeiende lijnen van de ene scène naar de andere.”

Eraritjaritjaka van Heiner Goebbels en het Mondriaan Kwartet. Koninklijke Schouwburg, Den Haag, 23,24/11. Inl.: 0900-3456789; www.koninklijkschouwburg.nl.